

WSTĘP

Dziewiąty tom *Dyskursów młodych andragogów*, który oddajemy w Państwa ręce, jest tomem szczególnym. Jego ukazanie się na rynku wydawniczym nieprzypadkowo zbiega się z jubileuszem X Letniej Szkoły Młodych Andragogów. Uczestnicy i słuchacze kolejnych jej edycji stanowią od lat dominujące grono autorów *Dyskursów*. Letnia Szkoła Andragogów, odbywająca się corocznie od 1999 roku w Zielonej Górze pod naukowym kierownictwem prof. dra hab. Józefa Karguła, gromadzi wokół siebie znakomite grono zarówno doświadczonych, jak i młodych stażem badaczy-andragogów z całego kraju, których naukowe refleksje w obszarze szeroko rozumianej edukacji dorosłych od kilku lat publikowane są na łamach naszej Serii Wydawniczej. W związku z jubileuszem zielonogórskiej Szkoły pojawiła się idea, by do dziewiątego tomu *Dyskursów* zaprosić tych andragogów, którzy uczestniczyli w pierwszych jej edycjach. Dzięki przyjęciu przez nich zaproszenia gościmy w tym tomie z jednej strony – uznanych badaczy, posiadających bogaty już dorobek naukowy i ugruntowaną pozycję w środowisku akademickim, a z drugiej strony – również tych, którzy niekiedy są dopiero na początku swojej drogi naukowej, jak też byli uczestnikami ubiegłorocznej – IX Letniej Szkoły Młodych Andragogów w Zielonej Górze. To swoiste pokoleniowe spotkanie młodych badaczy-andragogów reprezentujących różne ośrodki naukowe na terenie całego kraju tworzy dość szerokie i różnorodne spektrum tego, o czym pisze się i dyskutuje w polskiej andragogice. Ponadto do grona autorów dziewiątego tomu *Dyskursów* zaproszono niemieckie badaczki z Uniwersytetu Humboldta w Berlinie, co nie tylko poszerzyło obszar podejmowanej problematyki andragogicznej o perspektywę niemiecką, ale jest również kontynuacją zainicjowanej w poprzednim tomie idei poszerzania kulturowych i geograficznych granic *Dyskursów młodych andragogów* poprzez włączanie do publikacji autorów zagranicznych.

Tradycyjnie już przygotowany tom podzielony został na kilka merytorycznie wyodrębnionych części, mających również na celu uporządkowanie i ułatwienie jego lektury. Poprzedza je sprawozdanie Moniki Sulik z IX Letniej Szkoły Młodych Andragogów, zorganizowanej w maju 2007 roku po raz kolejny przez Uniwersytet Zielonogórski, a po raz pierwszy we współpracy z Dolnośląską Szkołą Wyższą we Wrocławiu.

Najbardziej obszerny w tomie – *Dyskurs andragogiczny* otwiera opracowanie Ewy Kurantowicz, *Uczenie się lokalne. Zasoby, działania i refleksyjność wspólnot te-*

rytorialnych, które jest metateoretycznym tekstem stanowiącym poniekąd ramy dla wielu innych tekstów tu zamieszczonych. Autorka pokazuje w nim różne aspekty edukacji lokalnej oraz zasoby, jakimi dysponuje społeczność lokalna, w kontekście ich edukacyjnego potencjału. W ten kontekst również dobrze wpisuje się propedeutyyczne opracowanie autorstwa Doroty Barwińskiej dotyczące stowarzyszenia jako komponentu społeczeństwa obywatelskiego, jak też artykuł Magdaleny Czubak-Koch o uczeniu się przez działanie w środowisku pracy, w którym autorka koncentrując się na jednym z aspektów uczenia się w społeczności praktyki, jakim jest działanie, nakłada na siebie dwa porządki analizy – andragogicznej i z zakresu teorii zarządzania i przedsiębiorczości. Kolejny tekst – autorstwa Małgorzaty Rosalskiej – traktuje z kolei o szkole jako społeczności uczącej się, tym razem jednak nie po stronie ucznia, ale przede wszystkim – nauczyciela. M. Rosalska ukazuje różne konteksty uczenia się nauczycieli – ekstrapersonalne, interpersonalne i intrapersonalne – i akcentuje rolę strategii kofiguratywnej w uczeniu się nauczycieli od siebie wzajemnie i od innych, tzw. mistrzów w zawodzie.

Nawiązanie do ważnej andragogicznej kategorii „dorosły jako uczeń” poprzez usytuowanie dorosłości w kontekście bycia studentem w uczelni wyższej jest przedmiotem artykułu Alicji Jurgiel, w którym dzieli się ona wynikami przeprowadzonych badań fenomenograficznych. Autorka rekonstruuje sposoby doświadczania dorosłości przez studentów studiów zaocznych w dwóch polach: studiowania jako aktywności współcześnie nieuniknionej (koniecznej) oraz postrzegania uczelni jako miejsca spełniającego wymagania studenta. W kontekście akademickim umiejscowiony jest też tekst Aliny Matlakiewicz pt.: *Brytyjskie szkolnictwo wyższe i edukacja dalsza wobec potrzeby rozszerzania dostępu do edukacji*, który jest nie tylko analizą licznych form brytyjskiego modelu dalszej edukacji – zarówno formalnej jak i pozaformalnej – ale też, osadzony w nurcie komparatystycznym, prowokuje do refleksji nad funkcjami uniwersytetów w świecie płynnej nowoczesności. W ten dyskurs andragogiczno – akademicki dobrze wpisuje się także opracowanie Moniki Sulik, będące interesującą analizą rozwoju naukowego kobiet w czterech kontekstach: spójności i czasu, trudności i przeszkód, codzienności oraz w kontekście metaforycznej „nieuchwytności”.

Do nurtu badań biograficznych nawiązuje Katarzyna Wypiorczyk-Przygoda w tekście *Pamięć szkoły w doświadczeniu biograficznym absolwentek Prywatnego Gimnazjum i Liceum im. Heleny Miklaszewskiej w Łodzi*, w którym na obiektywne elementy organizacji społecznej nałożone zostały subiektywne jej interpretacje odzwierciedlające się w doświadczeniu (przeżyciach i ocenach) badanych absolwentek. Ważny problem społeczny, z pogranicza andragogiki i pedagogiki opiekuńczej i społecznej podejmuje Joanna Surlejewska w artykule pt.: *Kompetencje prowadzących rodzinne domy dziecka obszarem pozaformalnej edukacji dorosłych*. Podsumowując badania rodzinnych domów

dziecka w Łodzi autorka położyła akcent na aspekt andragogiczny rozpoznając, jakie przygotowanie jest konieczne opiekunom i prowadzącym taką zastępczą formę opieki nad dzieckiem biologicznie lub społecznie osieroconym. Kolejna autorka – Magdalena Wnuk-Olenicz – w artykule: *Warsztaty andragogiczne jako forma edukacji w późnej dorosłości*, koncentruje się z kolei na metodycznym aspekcie pracy z ludźmi w jesieni życia, osadzając swój wywód na pograniczu metod biograficznych i badań w działaniu. *Dyskurs andragogiczny* kończy opracowanie badaczek niemieckich, Ingi Börjesson i Urlike Zimmermann pt. *Opracowanie zapotrzebowania i ofert edukacyjnych jako proces negocjacji* przełożone na język polski przez Sylwię Słowińską. Osia tego artykułu jest wskazanie na konieczność godzenia interesu społecznego (ryнку pracy, instytucji edukacyjnych), który wyraża się w pojęciu zapotrzebowanie, z interesem klientów (podmiotów, słuchaczy itp.), który wyraża się w potrzebach. Dla polskiego czytelnika interesujące może być całościowe zaprezentowanie schematu postępowania w programowaniu oferty edukacyjnej – od badania zapotrzebowania i potrzeb, poprzez różne ogniwa realizatorsko-konsultacyjne do procesu ewaluacji.

Drugą część tomu stanowi *Dyskurs poradowniczy* rozpoczynający się tekstem Edyty Zierkiewicz, *Spotkanie z Innym w poradnictwie*. Autorka podejmuje w nim tylko z pozoru oczywistą kwestię inności w relacjach pomocowych dwóch podmiotów diady poradniczej. Inność (różnica, tożsamość itp.) są immanentną częścią relacji pomocowej. Może być niemożliwa do oswojenia lub redukcji tkwiącego w niej dystansu. Może być cenna, ale może też przybierać mniej przyjazne oblicze. Jest więc – zdaniem autorki – ważną i stale obecną siatką pojęciową refleksyjnego doradcy. Poniekąd w dyskurs o inności wpisuje się też artykuł Anety Słowik zatytułowany *Interkulturowe sytuacje poradnicze*, który jest próbą pokazania różnych sytuacji poradniczych, jakich doświadczają doradcy i klienci w społeczeństwach wielokulturowych (USA). Na problemach zawodowych doradcy koncentruje się z kolei opracowanie Alicji Czerkawskiej, która stawia sobie pytanie: „przed jakimi problemami zawodowymi stają doradcy dzisiaj”? Autorka rolę doradcy ujmuje szeroko widząc go właśnie jako doradcę życiowego, co oznacza pojawianie się nowej i ciągle płynnej palety problemów stojących przed tą profesją. W zupełnie innych realiach i odmiennej konwencji komunikacyjnej osadza swój wywód Daria Zielińska-Pękał w tekście, *Etiudy poradnicze – od pomagania oferowanego do sterowanego ... i odwrotnie*. Punktem wyjścia rozważań jest dyskurs poradniczy rozpięty między pomaganiem oferowanym a sterowanym, osadzony w specyficznym typie oferty programowej studentów specjalności praca socjalna i pracowników Pracowni Poradownictwa Uniwersytetu Zielonogórskiego w ramach imprezy Festiwal Nauki adresowanej do społeczności miasta. *Dyskurs poradowniczy* zamyka opracowanie Ewy Trębińskiej-Szumigraj *Radzenie sobie z emocjami przez współzależnione matki*. Ten bardzo nośny społecznie i jednostkowo problem autorka osadziła na osi pojęcia

strategii radzenia sobie ze stresem współzależnionych matek narkomanów, wśród których przeprowadziła badania biograficzne.

Kolejna część tomu to *Dyskurs metodologiczny* wypełniony treścią przez trzy artykuły, które łączy aspekt metodologiczny, a różni kontekst – edukacji dorosłych, poradownictwa i pedagogiki. Otwiera go tekst Hanny Solarczyk-Szwec, która łącząc wiedzę komparatystyczną, metodologiczną i andragogiczną, pokazuje możliwości tkwiące w metodzie analizy programów edukacji dorosłych. Autorka odwołuje się do doświadczenia w tym zakresie (po części korespondują one z artykułem J. Börjesson i U. Zimmermann zamieszczonym w części andragogicznej tomu) oraz egzemplifikuje polskimi przykładami z badań zespołu zielonogórskiego prowadzonych na pograniczu lubusko-brandenburskim, a także z badań w Warszawie i Płocku. W innym kontekście osadza swoje metodologiczne rozważania Marcin Szumigraj w artykule, *Zastosowanie metody dokumentarnej w badaniach poradowniczych*, składającym się z dwóch części: teoretyczno-metodologicznej wprowadzającej czytelnika w istotę metody dokumentarnej oraz rozbudowanej części analityczno-interpretatywnej obrazującej zastosowanie tej metody w poradownictwie. *Dyskurs metodologiczny* zamyka artykuł Joanny Kłodkowskiej traktujący o różnych aspektach etnografii jako metody interpretacyjnych badań pedagogicznych. Autorka wskazuje na zalety tej metody do badania sytuacji pedagogicznych, w tym do podjętych przez siebie badań zmian kulturowych w Ochotniczych Hufcach Pracy.

Ostatnią część tomu stanowi *Dyskurs kulturoznawczy* rozpoczynający się tekstem Witolda Jakubowskiego, *Przestrzeń wolności – przestrzeń wspólnoty, czyli se(a)ns nocy letniej*. Autor opisuje w nim, w formie eseistycznej, wrażenia swoje oraz uczestników i słuchaczy radiowej Trójki z koncertu Davida Gilmoura z zespołu Pink Floyd, który odbył się w 26. rocznicę powstania „Solidarności” w Gdańsku. W. Jakubowski ukazuje znaczenie kultury popularnej – głównie muzyki rockowej, w tworzeniu się wspólnoty, a całość jego rozważań wpisana jest w metaforę tytułów znanych utworów tego zespołu. Edukacji międzykulturowej poświęca swoje rozważania Tomasz Maliszewski lokując szkielet: *Edukacja międzykulturowa a Grundtvigiańska koncepcja szkoły dla życia* w skandynawskim modelu uniwersytetów ludowych. Ten bogaty w warstwie historycznej, filozoficzno-kulturowej i kontekstualnie osadzony w nurcie rozważań andragogicznych tekst przywraca pozycję myślicieli idei uniwersytetów ludowych w tworzeniu nowoczesnego dialogu kultur. Następne opracowanie – autorstwa Sylwii Słowińskiej pt. *Projekt w animacji kultury* – jest z kolei krytyczną rozprawką, inspirującą do poszukiwania odpowiedzi na pytanie: czym jest projekt w różnych dziedzinach praktyki społecznej? W tym interdyscyplinarnie osadzonym wywodzie autorka nie tylko analizuje istotę projektu animacyjnego, ale też wskazuje na przydatność metody projektów w edukacji dorosłych. *Dyskurs kulturoznawczy* zamyka tekst Joanny Stelmaszczyk, *Co to znaczy*

być Polką? – tożsamość narodowa polskich kobiet po 50 roku życia w świetle badań biograficznych. Jest to szkic – raport z badania na grupie dwunastu dorosłych Polek, w którym autorka relacjonuje wypowiedzi badanych skoncentrowane wokół czterech pytań problemowych, a oś analizy stanowi model tożsamości narodowej ukonstytuowany atrybutami kryterialnymi i korelatywnymi.

Zaprezentowane w dziewiątym tomie *Dyskursów młodych andragogów* teksty młodych badaczy z różnych ośrodków akademickich w Polsce i w Niemczech pokazują jak wielokierunkowe są ich zainteresowania naukowe, jak rozmaite pytania badawcze sobie stawiają i jak w różny sposób próbują na nie odpowiadać. Dzięki tej różnorodności udało się – jak sądzę – stworzyć wielowątkowy dyskurs na temat edukacji dorosłych, jej kontekstów i uwarunkowań, organizacji i zachodzących w niej zmian oraz samych uczestników – osób uczących się. Mam nadzieję, że problemy tu podejmowane zainteresują zarówno andragogów (badaczy, nauczycieli akademickich, praktyków), jak też Czytelników spoza tej dyscypliny naukowej.

Dziewiąty tom *Dyskursów młodych andragogów* poddany został wnikliwej recenzji prof. dra hab. Bogdana Idzikowskiego, któremu – w imieniu autorów i swoim własnym – serdecznie dziękuję za krytyczne i konstruktywne uwagi wzbogacające wartość merytoryczną całego tomu.

Małgorzata Olejarz